

Ulkosuomalaisjuhlan ”Suomi Sydämessä” Inkeri-seminaarin loppukommunikea.

**Inkeri-seminaari pidettiin 3.–4.7.2011 Turussa.
Muistion on laatinut dosentti Toivo Flink, Vantaa 9.8.2011**

Aihe ja ajankohta

Suomi Sydämessä ulkosuomalaisjuhlan Inkeri-sessi- on puheenjohtajana toimi toimi Siirtolaisuusinstituutin erikoistutkija, dosentti Toivo Flink. Hänen esityksestään seminaareihin osallistuneet sopivat yhteisen muistion laatimisesta ja sen esittämisestä Siirtolaisuusinstituutin johtaja Ismo Söderlingille.

Muistion laatijaksi hyväksyttiin sen esittäjä. Muistio on tehty seminaaripuheiden pohjalta. Puhujat edustivat Suomessa, Venäjällä, Virossa ja Ruotsissa toimivien inkerinsuomalaisten järjestöjen johtohenkilöitä, aktiiveja ja tutkijoita. He esittivät arvionsa inkerinsuomalaisuuden tilasta omista maissaan. Tilaisuudessa todettiin, ettei tällainen yhteinen arviointi olisi ollut mahdollinen vielä kymmenen vuotta sitten. Nyt seminaareissa tehdyt tilannearviot ja aloitteet on esitetty sekä hyväksytty osallistujamaiden edustajien yhteisenä näkemyksiä ja toimintatavoitteina.

Sulautuminen ja paluumuutto

Venäjällä tavoite maan kaikkien heimojen sulauttamisesta yhdeksi kansaksi, joka puhuisi yhtä kieltä, esitettiin keisariajan Venäjällä jo 1800-luvun alussa. Tämän saivat kokea myös Inkerissä asuneet suomalaiset. Vasta neuvostovalta on onnistunut toimissaan suomalaisella Inkerinmaalla. Sieltä pakkosiirrettiin väestöä ja kiellettiin äidinkielen opetus kouluissa. Tällä on ollut kohtalokkaita seurauksia 1930-luvulta lähtien. Inkeriläisiä siirrettiin myös jatkosodan aikana. Heitä karkotettiin Siperiaan, tuotiin Suomeen ja palautettiin sittemmin takaisin Neuvostoliittoon ilman paluuoikeutta omille asuinalueilleen. Osa inkeriläisistä pakeni Suomesta Ruotsiin. Tämä kaikki hajotti kiinteästi asuneen inkerinsuomalaisen yhteisön eri puolille maailmaa, ja on edistänyt heidän sulautumistaan valtaväestöön. Samalla oman historian ja kulttuurin tuntemus on jäänyt vähäiseksi ja unohtui hiljalleen.

Paluumuutto on tuonut Suomeen 20 vuoden aikana runsaat 30 000 inkerinsuomalaista perheineen. Muutossa Suomeen on nähtävä myös heidän tahtonsa varmistaa lastensa suomen kielen taito ja suomalaisen identiteetin säilyminen. Suomalaista Inkerinmaata, jossa oli asunut reilusti yli 100 000 suomalaista, ei enää ole ollut kolmeen sukupolveen. Yhteiskunnallinen kehitys on vahvistanut näkemyksen siitä, että vaikka paluumuutto olisi jäänyt toteutumatta, Inkerin suomalaisten omakielinen kulttuuri ei olisi elpynyt Venäjällä, koska kansa elää hajallaan eikä äidinkieltä opeteta koulussa. Suomen kielen opetus pitkänä vieraana kielenä muutamassa koulussa Venäjällä, lähinnä Petroskoissa ja Pietarissa, ei olisi pelastanut tilannetta. Koulujen lyhyt oppimäärä ja aikuisten kielikurssit viimeisten 20 vuoden aikana ovat vain korostaneet ongelman syvyyttä. Pietarissa ja Inkerinmaalla sukujuuriltaan inkerinsuomalaisia on tällä hetkellä (kesällä 2011) arviolta 10 000 henkeä. Virossa määrä on samaa suuruusluokkaa. Ruotsissa inkerinsuomalaiset ovat jo käytännössä sulautuneet valtaväestöön.

Voimakas sulautuminen on johtunut ensisijaisesti siitä, että suomen kielen opetus äidinkielenä on puuttunut koulujen opetusohjelmista Venäjällä. Tilanne on sama Virossa ja Ruotsissakin, vaikka näissä maissa valtio on muutoin tukenut taloudellisesti inkerinsuomalaisten toimintaa. Lähitulevaisuuden arvio ei anna aihetta optimismiin. Kuitenkin niin nuorten kuin ikäihmistenkkin kansallinen harrastustoiminta ja juhlatapahtumat ovat tukeneet kiinnostusta suomen kieleen ja sukujuuriin siinä määrin, ettei innostus ole loppunut kokonaan.

Luterilaisuus venäjäksi

Suomen luterilainen kirkko on vuodesta 1611 lähtien toiminut Inkerissä suomalaisuuteen yhdistävänä si-

teenä, koska kirkko oli suomenkielinen. Neuvostoliiton hajoamisen myötä Venäjällä vaikuttava itsenäistynyt Inkerin luterilainen kirkko on entistä enemmän muuttumassa venäjänkieliseksi.

Omien sukujuurien ja oman historian olematon tuntemus

Siinä missä Ruotsin ja Amerikan suomalaisuus on meille itsestään selvyys, ovat Inkerin suomalaiset joutuneet Suomessa toisen luokan suomalaisten asemaan. Syynä tähän on yhä yleinen epätietoisuus heidän juuristaan ja menneistä vaiheistaan. Inkerinsuomalaisten paluumuuton alkamisesta Suomeen on kulunut 20 vuotta. Suomen tiedotusvälineet sekä muutamat akateemiset tutkimukset ovat nostaneet Inkerin suomalaisuutta esiin. Tästä huolimatta yleistä tietoisuutta ei voida pitää riittävänä. Tilanteen voi parantaa ratkaisevasti vain Inkerin suomalaisten historian tuominen koulu- ja yliopisto-opetukseen Suomessa. Tämä osoittaisi myös laajalle yleisölle, että Inkerin suomalaisten historia on elimellinen osa Suomen historiaa.

Inkerinsuomalaisten keskusarkiston muodostaminen

Inkerin suomalaisten historia edellyttää tutkimista ja uudelleen arviointia osana Suomen historiaa. Poliittisista syistä syrjäytetty Inkerin historia vaatii laajaa ja tehokasta lähdeaineiston selvittämistä ja kartoittamista. Inkerinsuomalaista kulttuuria koskeva arkistoaineisto ja kirjallinen materiaali on koottava sähköiseen Inkeri-bibliografiaan. Suunnitelmallisen ja pitkäjänteisen tiedonkeruun toteuttamiseksi tulisi perustaa Inkerin keskusarkisto ja -tutkimuskeskus.

Tiedossa olevien aineistojen sijainti

Suomen Kansallisarkisto: Inkerin Liiton kokoelma, EK/VALPO 1920–1940-luku, SUPO 1949–
Maahanmuuttovirasto: Kansalaisuushakemusten asiakirjoja 1920-luvulta lähtien
Suomen Inkerin liiton ja Inkeriläisten Sivistyssäätiön kokoelmat
SKS: n Kansanrunousarkisto

Turun yliopiston TKU/Inkerin henkisen kansanperinteen arkisto sisältää Ruotsissa jatkosodan jälkeen tehtyjä satoja haastatteluja

Petroskoin aineistot: Yliopisto, Tiedeakatemia, Karjalan Inkerinsuomalaisten Liitto, Valtion kansallisuusasioiden komitea, Kirjailijaliiton ja sen julkaisujen arkisto, Karjalan lehdistöarkisto

Viron Inkerinsuomalaisten Liitto ja sen kymmenen jäsenjärjestöä

Virolainen muu arkistoaineisto: Tarton yliopisto, Riigi arhiv (Valtionarkisto)

Svenska Riksarkivet: Utlänningskommissionens arkiv

Stadsarkivet i Borås: SIR:s och andra ingermanländska organisationers arkivmaterial i Föreningsarkivet

Föreningsarkiv i olika städer: De lokala ingermanländska föreningarnas arkivmaterial

Säpos arkiv Pietarin Inkerin Liiton ja Inkerinmaan inkerinsuomalaisten yhdistysten aineistot

Venäjän arkistot: Moskovan, Pietarin, Petroskoin ja Venäjän lukuisissa aluearkistoissa väestönsiirtoihin ja karkotuksiin liittyvää tietoa 1920–1940-luvulta.

Kasakstanin arkistot: Väestönsiirtoihin ja karkotuksiin liittyvää aineistoa 1930-luvulta

Ajatuksena on koota tiedot olemassa olevasta arkistoaineistosta ja siirtää se tietueina syntyvään keskusarkistoon. Venäjän arkistoaineistojen kopiointi käynee helpoiten mikrofilmaamalla materiaali ja digitoimalla se Suomessa. Keskeisintä ei ole saada kaikkea materiaalia samaan arkistoon, vaan verkottaa arkistot niin, että tieto sisällöistä välittyy ja tarvekopioinnilla tyydytetään tutkimustarpeet.

Suuri osa arkistoaineistosta on viranomaisaineistoa. Silti yhtä tärkeää on inkerinsuomalaiseen identiteettiin ja maailmankuvaan liittyvä tallennettu keruuaineisto sekä Inkerin liittojen ja muu järjestöaineisto.

Miten työ tehdään

Kootaan ohjausryhmä, joka lopullisesti suunnittelee keruu- ja arkistoprosessin. Ryhmään kuuluisivat edustajat Kansallisarkistosta, Suomen Inkeri-liitosta, Siirtolaisuusinstituutista, Suomalaisen Kirjallisuuden Seurasta, Kotiseutuliitosta, Viron, Pietarin, Karjalan ja Ruotsin Inkerin liitoista.

Ohjausryhmän sihteerinä toimisi dosentti Toivo Flink, josta tulisi myös hankkeen tutkija. Selvitetään valmistelutyön rahoitus. Mietitään hankesuunnitelman julkistamisen ajankohta

Projektin kuvaus

Projekti käynnistetään vuoden 2011 syksyn aikana. Tuolloin

- lähdetään kokoamaan perustiedostoa arkistojen sisällöstä, aineistotyypeistä, käyttö- ja tallentamismahdollisuuksista jne.
- selvitetään, onko Kansallisarkisto oikea paikka Inkerin keskusarkistoksi, johon saatava aineisto sijoitetaan ja tiedostotiedot tallennetaan
- selvitetään, olisiko mahdollista ja tarkoituksenmukaista perustaa Inkerin tutkimuksen yksikkö Siirtolaisuusinstituuttiin yhdessä Turun yliopiston kanssa. Yksikön käynnistäminen tekisi mahdolliseksi suunnitella ja ohjata tulevaa työtä sekä luoda portaali ja linkit olemassa oleviin sähköisiin aineistoihin ja arkistoihin. Inkeri-portaalin kautta luodaan pääsy kaikkeen olemassa olevaan tietoon ja tarjolla olevaan aineistoon. Samaa kokonaisuuteen liitetään Inkeri-bibliografia, jonka luokitusta haetaan Kansalliskirjastosta
- ryhdytään laatimaan arkistojen sisältöluetteloita ja sisältökuvauksia
- pyydetään dos. Lassi Saressaloo päivittämään vuonna 2000 julkaisemansa Inkerin historian opas
- Suomalainen Kansan Kalenteri Venäjällä ilmestyi Pietarissa vuodesta 1879 yhteensä 40 vuoden ajan. Ehdotetaan vuosikirjaperinteen elvyttämistä liittojen yhteistyönä
- Suomessa on tallessa kaksi laajaa valokuvakoelmaa kadonneen Inkerin maisemista. Samuli Paulaharju kuvasi Inkeriä vuonna 1911 ja Antti Hämäläinen vuosina 1943 ja 1944. Kummankin kuvaamisella on ollut kansatieteellinen ote. Tämän jälkeen Inkerin kuvaaminen on ollut sattumanvaraista. Ehdotetaan Inkerin maisema-hankkeen käynnistämistä. Sen tavoitteena on kartoittaa Inkerinmaata esittävä valokuva-aineisto Suomessa, Venäjällä ja Virossa ja Ruotsissa sekä kuvata vähän dokumentoituja Inkerin alueita

- selvitetään mahdollisuuksia tallentaa Suomessa perhearkistoista löytyvää Inkerin suomalaisia koskevaa jatkosotaan ajoittuvaa aineistoa
- mietitään tapoja ja keinoja lähestyä Suomeen jatkosodan jälkeen kotiutuneiden inkerinsuomalaisten jälkeläisiä
- selvitetään yhteistyötä Pietarin nimiarkistoa ylläpitävän tutkija Aleksei Krjukovin kanssa hänen Inkerin kyläkarttoja ja kylien asukasluettelaita koskevan hankkeensa loppuun saattamiseksi ja julkaisemiseksi Suomessa ja Venäjällä.

Aineiston kokoaminen on rutiinityötä siellä, missä aineisto on järjestetty. Ongelmana ovat erikielisten aineistojen runsaus ja arkistojärjestelmien erilaisuudet. On mietittävä ja tarvittaessa kehitettävä jonkinasteinen rinnakkaisluokitus yhteiseksi työkaluksi. Tiedot olemassa olevista tiedostoista ovat ensiarvoisen tärkeitä.

Pitkän tähtäimen tavoitteita

Kopioidaan digitaaliseen muotoon keskeisin aineisto muista arkistoista. Suomen osalta tavoite voisi olla osa Kansallisen Digitaalisen Kirjaston, KDK:n hanketta, jolla parannetaan kirjastojen, arkistojen ja museoiden sähköisten aineistojen saatavuutta

Kootaan yksityisarkistoissa olevaa perhe-, suku-, ja henkilökohtaista aineistoa, kuten kirje-, dokumentti-, päiväkirja-, muistelmaja- ja valokuvamateriaalia keskusarkistoon. Yksityisarkistoista aineisto katoaa helposti niiden haltijoiden kuoleman myötä. Suomen Inkeri-liitto on saatava mukaan tällaisen aineiston keruuseen osana kokonaishanketta. Keruun tulee olla ohjattua, muutoin työpanos kaatuu keruun järjestäjän syliin. Ohjeistuksen tulee olla riittävän yksityiskohtaista: mitä halutaan, missä muodossa, mitkä lähdetiedot ovat välttämättömiä jne.

Kootaan ja tallennetaan Suomen Inkeri-liiton ja paikallisyhdistysten asiakirja- ja kuva-aineisto keskusarkistoon. Keskeinen aineisto digitoidaan.

Toteutetaan inkerinsuomalaisten haastatteluprojekti. Toteutetaan Metropolia AMK:n lehtoreiden FT Anna-Maria Vilkun ja FM Anitta Pankkosen esittämä hanke Inkerin ja inkerinsuomalaisten elämänvaiheita luotaavien dokumenttielokuvien kuvaamiseksi korkeakoulunsa opiskelijoiden voimin. Luodaan yhteyksiä yliopistoihin. Tarjotaan historiaa ja opettajik-

si opiskeleville Inkerin suomalaisuuteen liittyviä luentoja ja opinnäytetöiden aiheita.

Tarjotaan Inkerin historiaa koskevaa aineistoa Suomen historian oppikirjoihin.

Huolehditaan Inkeri-aiheisen kirjallisuuden julkaisemisesta ja markkinoimisesta.

Rahoitus

Siirtolaisuusinstituuttiin suunniteltavan Inkerin tutkimuksen yksikö rahoituksesta osa anotaan esimerkiksi Opetusministeriöltä. Lisärahoitusta haetaan projekteja perustamalla ja rahastoista sekä säätiöistä rahoitusta hakemalla. Ohessa esimerkki.

Rahoitus liittyy osana EU:n Kansalaisten Eurooppa/Euroopan aktiivinen muistiperintö -hanketta. Sillä tuetaan toimintaa, jossa vaalitaan natsivallan ja stalinismin uhrien muistoa ja pakkosiirtoihin liittyvien arkistojen, muistomerkkien ja paikkojen säilyttämistä. Kansallisista määrärahoista haetaan omavastuuosuus ja hankkeen valmistelukustannuksia.

Toivo Flink

FT, erikoistutkija

Siirtolaisuusinstituutti

Suomen Inkeri-liiton puheenjohtaja

Toivo Kabanen

FT, dosentti

Viron Inkerinsuomalaisten Liiton puheenjohtaja

Kalervo Kähäri

DI

Ruotsin Inkerin Liiton hallituksen jäsen

Viktor Husu

FK

Historian jatko-opiskelija

Hanke edellyttää vuosille 2012–2016:

- tutkijamäärärahan ainakin yhden tohtoritason tutkijan palkkaamiseen
- työskentelytila- ja kalustokustannukset
- tutkimusapulaisen palkkamäärärahan
- matkustusmäärärahan
- digitointipalvelun ostomäärärahan
- syntyvän keskusarkiston tila-, laite- ja muu infrastruktuurikustannusmäärärahan
- ”isäntäinstituution” hallintokustannusmäärärahan
- haastatteluhankemäärärahan
- IT- palvelun suunnittelu, luonti ja ylläpitomäärärahan.

Aikataulut

Hankkeen tarkempi suunnittelu voi alkaa, kun Kansallisarkistosta, Siirtolaisuusinstituutista, Kansalliskirjastosta ja Suomalaisen Kirjallisuuden Seurasta saadaan alustavat positiiviset kommentit.

Lassi Saressalo

FT, dosentti

Kotiseutuliiton pääsihteeri

SKS: n hallituksen puheenjohtaja

Wladimir Kokko

FL

Pietarin Inkerin Liiton puheenjohtaja

Mirja Kemppinen

FM

Juminkeko